

VEFATININ BİRİNCİ YILDÖNÜMÜNDE: BEKİR SITKI ERDOĞAN'IN ŞİİRLERİNDE AHENK UNSURLARI

DEATH OF THE FIRST ANNIVERSARY: ELEMENTS OF HARMONY IN THE POEMS OF BEKİR SITKI ERDOĞAN

Veysel ERGİN*

Öz

Cumhuriyet dönemi şairlerinden Bekir Sıtkı Erdoğan (1926-Karaman / 2014-İstanbul), aruz ve hece vezniyle şiirler yazmıştır. Onun şiirlerinde, dönemin serbest söyleyişlerinin aksine, saz şiiri geleneğiyle aruzun iç musiki değerleri kaynaşmıştır.

Anadolu'nun ve Anadolu insanının ruhunu duygulu bir şekilde yansıtan Bekir Sıtkı; şiirlerinde, "gurbet, aşk, ölüm" gibi konuları işlemiştir. Bu şiirlerde; vezin, kafiye, nazım biçimi gibi biçimsel unsurlara bağlı kalmıştır.

Bu çalışmada; Bekir Sıtkı Erdoğan'ın 88 yıllık ömrüne sığdırdığı 200 şiiri, ahenk unsurları bakımından incelenmiştir. Böylece, şairin titiz bir dil işçisi olduğu da ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bekir Sıtkı Erdoğan, ahenk unsurları, dil işçisi

Abstract

Bekir Sıtkı Erdogan, who is one of the Republic era poets (1926-Karaman / 2014-İstanbul), wrote poems with syllabic meter and prosody. Unlike the free utterance of the period, in his poems, the reed instrument tradition of poetry and the inner music values of the syllabic meter are fused.

Bekir Sıtkı who reflected the spirit of Anatolia and the Anatolian people in an emotional way, handled such issues as "homesickness, love, death" in his poems. In these poems, he stuck to such formal elements as rhythm, rhyme and verse format.

In this study, the total of 200 poems fitted in the 88-year life of Bekir Sıtkı Erdogan was examined in terms of harmony elements. That thus presents him as rigorous language worker as a poet.

Keywords: Bekir Sıtkı Erdogan, elements of harmony, language worker

Giriş

Tarihte sahibini gölgede bırakan nice şiir vardır: Fahriye Abla, Ahmet Muhip Dranas'ın; atasözü olmuş bazı mısralar da Ziya Paşa'nın isminin önüne geçmiştir. Böyle şairlerden biri de, 24 Ağustos 2014'te aramızdan ayrılan Bekir Sıtkı Erdoğan'dır. "Kışlada Bahar, Hancı" şiirlerini duymayan yoktur ama bu şiirlerin şairi için aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Bunda; şairin alçakgönüllülüğünün, benliğiyle değil de şiiriyle ön plana çıkmak istemesinin, medyatik olmayı sevmemesinin payı büyüktür. Şair; sanatıyla, şiirleriyle yaşamayı istemektedir, bu da gerçek sanatçının ulaşmak istediği hedeftir.

Güzel şiir, hem mana hem de şekil güzelliğinin birlikte düşünülmesinden doğan şiirdir. Bekir Sıtkı Erdoğan'ın şiirleri de böyledir; onda mana şekle, şekil

* Yrd. Doç. Dr. Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Anabilim Dalı Başkanı
veyseleergin@sinop.edu.tr

manaya feda edilmez, ikisi birlikte düşünülür. O, mana bakımından güzel; ahenk ve musiki yönünden kulağa hoş gelen şiirler yazmıştır.

Bu makalede; Bekir Sıtkı Erdoğan'ın hayatı ve eserleri hakkında genel bilgilendirme yapıldıktan sonra, şiirlerindeki biçimsel özellikler ile ahenk unsurları hakkında değerlendirilmelere yer verilecektir.

1. Bekir Sıtkı Erdoğan'ın Hayatı ve Eserleri

Bekir Sıtkı Erdoğan, 8 Aralık 1926'da Karaman'da dünyaya gelir. Babası Karaman'da tanınmış bir din adamı olan Yahya Efendi, annesi Advıye Hanım'dır. Babası, 1936'da, genç denilebilecek bir yaşta, 46 yaşında vefat eder. Babası öldükten sonra, annesi ve üç kardeşiyle, babadan kalan evde ve kendilerine bağlanan az bir maaşla -memur maaşının 25-30 lira olduğu bir dönemde onlara 2,5 lira maaş bağlanmıştır- geçinmeye çalışırlar.

Çevresi, evin büyük oğlu Bekir Sıtkı'ya okumamasını, kısa yoldan bir meslek edinmenin yollarını aramasını telkin eder; ama o, önce Karaman Gazi İlkokulu'nu sonra Gazi Ortaokulu'nu bitirir. Sıtma hastalığı yüzünden, çok istediği Adana Öğretmen Okulu'nun sınavını kaçırır da, II. Dünya Savaşı yüzünden Konya'ya taşınan Kuleli Askeri Lisesi tahsil hayatında dönüm noktası olur.

1946 yılında liseyi bitirip yüksek tahsil için Ankara Kara Harp Okulu'na gider. Ankara'da öğrenciyken, şiire tekrar başlar; Harp Okulu'nda şair arkadaşlarıyla birlikte bir edebiyat grubu kurar. Daha sonra bu grubu Behçet Kemâl Çağlar'ın evindeki şiir toplantılarına taşır. 3 yıl süren Harp Okulu tahsilinin sonunda, 1948'de buradan mezun olur; ama 2 sene olan Harp Okulu, o yıl 3 seneye çıkar. 1949'da Harp Okulu'nun üçüncü sınıfını da teğmen olarak tamamlar. Aynı yıl ilk kitabı "*Bir Yağmur Başladı*"yı, Harp Okulu Sandığı'ndan aldığı 2500 lira borç ile bastırır. Buradan kalan 500 Lira ile düğününü yapar, halasının kızı Zelihâ Hanım'la evlenir. Büyük kardeşini de yanına alarak Çankırı'ya sınıf okuluna gider. 1950'de oğlu Yahya Gündüz doğar. Şark hizmeti yapmak üzere, bu defa küçük kardeşini de yanına alarak, 29.Tümen 202. Piyade Alayı'na, Erzurum'a gider. 1952 yılında üsteğmenliğe terfi eder (Bozkurt, 2002: 4).

Bekir Sıtkı, kardeşlerini de kendisi okutur. Biri ortaokula Çankırı'da başlar, Erzurum'da devam eder; diğeri de ilkokulu Erzurum'da bitirir. 1953'te üç yıllık şark hizmeti dolduğu için Ankara'ya tayini çıkar, burada "*Ekmek Fabrikası İnzibat ve Muhafız Takım Komutanlığı*" görevine getirilir.

Bekir Sıtkı, ülkemizde sadece iki üniversitenin bulunduğu o yıllarda, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde okumak ister. Ekmek Fabrikası Komutanlığı görevi, üniversiteye devam edebilmesi için çok müsait bir yerdir. Fabrika müdürü de "*Sen şairsin, çok iyi etmişsin, hiç endişe etme!*" diyerek ona yardımcı olur. Dört sene boyunca hakkını vererek, çok güzel bir öğrencilik yapar, yaşça büyük olduğu için de arkadaşları kendisine "*ağabey*" der. Eski yazıyı bildiği için divanları rahat okuyabilir, şiirlerinde aruz veznini kullandığı için de vezinleri çok rahat bulur. Şair kişiliğinden dolayı ortaokul ve lise yıllarından beri Halk ve Divan edebiyatına merakı vardır; fakülte kendisi için iyi bir fırsat olur, kendini bu konularda iyice yetiştirir. Hocaların ve arkadaşlarının çok sevdiği bir öğrenci olur. Necmettin Halil Onan, Gündüz Akıncı hocalarıdır. (Çoban, 1991: 17).

Bekir Sıtkı Erdoğan, 1958'de yüzbaşılığa terfi eder ve Ankara'nın uzak bir semtine Yedek Subay Okulu Ağır Silah Bölük Komutanlığı'na tayin edilir. Burada onu,

okul komutanı olan generale takdim ettiklerinde, okul komutanı onun elini tutar ve “... biz Bayburt'ta Çoruh Nehri'nin kenarında 'Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım' şiirini okuyarak tatlı yıllar geçirdik, siz o şiirin şairiymişsiniz.” der. Bekir Sıtkı, bu sözlerden cesaret alarak, “Ben fakülte mezunuyum, öğretmen olmak istiyorum.” (Bozkurt, 2002: 207). ifadeleriyle, öğretmen sınıfına geçebilmek için komutanından yardım ister ve komutanı da onun isteğini işleme koyar. Daha sonra Deniz Kuvvetleri'nin edebiyat öğretmeni aradığını öğrenir. Müracaatı başta kabul edilmez ama onun şair Bekir Sıtkı Erdoğan olduğu anlaşıldığında kendisine ulaşılır. Binde bir usulle, Genel Kurmay'a yazılan dilekçeyle piyade sınıfından öğretmen sınıfına, Kara Kuvvetlerinden Deniz Kuvvetlerine transfer edilir.

Öğretmen olarak ilk tayin yeri Beylerbeyi Deniz Astsubay Hazırlama Okulu olur. Buradaki üç yıllık görevinden sonra 1963'te binbaşılığa yükselerek, o zaman Heybeliada'da bulunan Deniz Harp Okulu ve Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak tayin olur. 1974 yılında, 48 yaşındayken, kıdemli albay rütbesinden emekli oluncaya kadar buradaki görevini sürdürür. Emekliliğinden sonra da oradan kopamaz; Heybeliada'daki 40 yıllık şairane hayatı, bir süre tedavi gördüğü GATA'da noktlanır.

Bekir Sıtkı'ya göre şiirin üç boyutu vardır: “1-Derinlik boyutu; yani Allah vergisi olan yetenek, lirizm, duygu 2-Genişlik boyutu, yani çevre 3-Uzunluk boyutu, yani kültür” Şaire göre, gerçek şiirde bunların üçünün de bulunması gerekir; çünkü biri eksik olursa şiir yüzeysel kalır. Meselâ halk şairlerinin çoğu çevreyi köy odalarında bulmuşlar, yetenekleri de vardır; ama cahil kalmış, okuyamamışlardır. O yüzden bazı halk âşıkları tekrar eder dururlar kendilerini; yani şiirlerinde uzunluk, soluk yoktur, aynı soluğu alıp veriyor gibidirler (Bozkurt, 2002: 10).

Bekir Sıtkı, şiirde ilk çevreyi dayısının şiirlerinde bulmuş, ilk kıvılcımı dayısından almıştır. Ancak dayısının şiir ve bohem hayatı yüzünden okuyamadığına şahit olunca, şiiri “boykot” eder; çünkü okumakta kesin kararlıdır.

Şiirle tahsili arasına o kadar keskin bir sınır çizer ki, Konya Kuleli Askeri Lisesi sıra arkadaşı olan ve her gün şiir yazan Ümit Yaşar bile, onun şiir yazdığından habersizdir. Yine de edebiyat kitabındaki şiirlerin büyümesine kapılmaktan, bu şiirlere aruzlu ilaveler yapmaktan kendini alamaz (Dereli, 2002: 27).

Ankara'da Harp Okulu'nda öğrenciyken, şiire meraklı arkadaşlarıyla, kendisine çok faydası olan bir edebiyat grubu kurar. Bekir Sıtkı, bu grupta şiir faaliyetlerini sürdürürken, bekâr hayatı yaşayan Behçet Kemâl Çağlar'ın pazar günleri evini şairlere açtığını öğrenir; Harp Okulu edebiyat grubunu buraya taşır. 1947, 48, 49 yıllarında hemen her pazar, bu şiir toplantılarına katılır. Bu toplantıların kuralı şudur: her şair, en son ve en güzel şiirini okuyacaktır. Bekir Sıtkı Erdoğan'a kimlik olan “Hancı”, “Kışlada Bahar” şiirleri ilk kez işte bu toplantılarda okunur. Behçet Kemal, “Binbirinci Gece” (Hancı) şiiri okunduğunda çok beğenir ve bu şiiri, kendi çıkardığı Şadırvan Dergisi'nin birinci sayısında, 1 Nisan 1949'da yayımlar. Behçet Kemal'in evinde doğan diğer şiiri “Kışlada Bahar” ise ilk kez Çınaraltı Dergisinde yayımlanır. Bu toplantılarda şu şairlerle birlikte olur: “M. Necati Karaer, Gültekin Sâmânoglu, Munis Faik Ozansoy, Orhan Şaik Gökyay, Orhan Seyfi Orhon, İlhan Geçer, Halil Soyuer”. Bekir Sıtkı, Yahya Kemal'le de o yıllarda, Ankara Palas'ta tanışır. Yahya Kemal, Bekir Sıtkı'nın aruzu kullandığını görünce çok sevindir; çünkü o yıllarda herkes serbest tarzda yazmaktadır. (Dereli, 2002: 176).

Şairlerin birbirinden etkilenmesi ile ilgili olarak, "Hancı" şiirinde Faruk Nafiz'in "Han Duvarları" şiirinden etkilendiği iddia edilir. Bu iddialara karşı, Hancı şiirinde anlatılanların kendi hayatı olduğunu, onları bizzat yaşadığını söyler. Karaman'da evlerinin yanında eski Anadolu hanları vardır, "hancı" oradan gelir. Her yaz, ailesiyle Karaman'dan, Ulukışla-Bor güzergâhından Niğde'de yaşayan dedesinin yanına giderler; "Ulukışla, Niğde, Bor" da oradan gelir (Bozkurt, 2002: 213).

Nitekim Mehmet Kaplan da, *Şiir Tahlilleri'*nde, tahlilini yaptığı *Binbirinci Gece* (Hancı) şiiri için şunları söyler:

"Binbirinci Gece, gerek şekil gerek muhteva bakımından Halk şiirinin bir devamı gibi gözükmekle beraber, alelâde bir taklit değil yeni, okuyucuda güzellik duygusu uyandıran bir şiirdir. Şair vezin, kafiye ve durakları geleneği bozmadan, orijinal bir şekilde kullanmasını biliyor. Öyle sanıyorum ki bu şiiri bize güzel gösteren amillerden biri, tanıdık bir sesin yeni bir şarkı söylemesidir (Kaplan, 1984, 336)".

İstanbul'a geldikten sonra, 70'li yıllarda bir gün Hüsniye Hanım'dan bir davetiye alır, onun evindeki şiir toplantılarına gitmeye başlar. Orada daha da güzel bir şiir ortamı oluşturur. Oraya büyük şairler gelmektedir. Bekir Sıtkı olgunluk çağında olduğu için çok sevilir, çok tutulur, oranın baş şairi olur. "Hüsniye Anne" diye hitap ettiği Hüsniye Doğan, Bekir Sıtkı'nın şiirlerini çerçeveletip duvara asar. Daha önceden de hevesi, birkaç denemesi vardır ama oraya gidince büsbütün rubaiye kaptırır kendini. 70'li yıllardan günümüze kadar "Sabır Sarmaşıkları" ismini verdiği 150 kadar rubai yazar. En güzel şiirlerini orada meydana getirir.

Bekir Sıtkı; serbest şiire pek ilgi göstermez, daha çok Halk ve Divan edebiyatı geleneğinden istifade ettiği şiirler yazar. Bizim yüzlerce yıllık şiir geleneğimizin unutulup yok olmasına gönüllü razı olmaz, bu şiir geleneğimizin sürdürülmesini ister. Pek çok şiirinde günümüz şiirinin sıçlığından yakınır, bu şiir ortamını çöle benzetir ve bu çaresizlik karşısında Karacaoğlan'a, Emrah'a Yunus Emre'ye; Fuzulî'ye, Baki'ye, Nedim'e sığınır.

Şiire aşk derecesinde bağlı olan şair, ahenk ve musikiye çok önem verir. Ona göre, müzikte olduğu gibi, şiirde de birtakım enstrümanlar vardır: vezni, kafiyesi, nazım biçimi gibi. Bu enstrümanlarla ahengi sağlamaya çalışır. Aruzun, seslerin periyodik bir düzene göre dizilmesini sağlayan en güzel ses tekniği olduğunu söyler. Aruz sayesinde şiir konserve edilip asırlarca unutulmadan, hafızalarda kalabilir.

Divan ve Halk edebiyatına ait pek çok nazım biçimini kullanmakla birlikte en çok koşmayı sevmiştir. Çünkü atalarımız deneye deneye, en ahenkli, en tatlı nazım biçimi olan koşmayı bulmuşlardır. Koşmada bu ahengi sağlayan unsur, ilk sese dönüşlü kafiyedir. Yani kafiyenin ilk dörtlükte iki defa kullanılıp, sonraki her dörtlüğün sonunda tekrar edilmesidir.

Klasik şiirimize değerini yitiren bir şiir anlayışıyla bakılamayacağını, tam tersine zaman geçtikçe değerinin artacağına inanmaktadır. Bu yüzden şair, klasik şairlerimize varis olup, kültür mirasımızın hissedarlığını hedeflemektedir.

Şair, çalışmalarındaki titizliği dolayısıyla, iki şiir kitabı yayımlayabilmiştir. İkinci kitabının yayın tarihi olan 1965'ten günümüze kadarki yazdığı şiirlerini iki ayrı kitap halinde düzenlemiş ama -bir kısmını 1970'te bastırıldığı *Kışlada Bahar'da* tekrarlamakla birlikte- bunları yayımlamaya ömrü vefa etmemiştir.

a. Bir Yağmur Başladı (1949): İlk eseridir, ilk olarak 1949 yılında Harp Okulunun son sınıfındayken kendisi bastırır. II. baskısı 1957 yılında Serdengeçti Neşriyatından Osman Yüksel Serdengeçti tarafından, son baskısı ise 1996 yılında Barajans tarafından “şairin gözüne batan dikenler” (Bozkurt, 2002: 214) düzeltilerek yapılır. 64 sayfadan oluşan kitabın son baskısında 26 şiir vardır.

b. Dostlar Başına (1965): 1965 yılında, İstanbul’da Baha Basımevi tarafından basılmıştır. Sonraki yıllarda, bu kitaptaki bazı şiirler değişik dergilerde, düzeltilerek tekrar yayınlanmıştır. 152 sayfadan oluşan kitapta 51 şiir vardır.

c. Sabır Sarmaşıkları: “Hüsniye Anne” dediği, Hüsniye Doğan Hanımefendi’nin salonuna devam ettiği yıllarda kapıldığı rubai aşkının ürünü olan şiirlerden oluşur. 146 tane serbest, 13 tane yorumlu rubaiden oluşmaktadır. Şeyh Sadi, Mevlânâ, Yahya Kemal gibi şairlerin şiirlerine yorumlar yapmış ve nazireler yazmıştır. Bu rubailerin pek çoğu Türk Edebiyatı dergisinde yayınlanmıştır; fakat kitap olarak basılmamıştır.

d. Gönüller Kavşağı: 1965’ten sonra yazdığı, rubailerinin dışındaki şiirlerinden oluşur. Dergilerde yayınlanmış olan şiirler kitap halinde yayınlanmamıştır.

e. Elif Divanı: Divan edebiyatı nazım şekillerinde ve aruz vezniyle, klasik divan tertibiyle düzenlenen şiirlerden oluşur; henüz kitap halinde yayınlanmamıştır. Şair, “bu eserinin Divan edebiyatının bir devamı olduğunu” söyler.

2- Bekir Sıtkı Erdoğan Şiirindeki Dış Yapı Özellikleri

Sanatkâr, mükemmele talip olan kişidir; şair, daima kendisinin bir adım önündeki mükemmeli yakalama peşindedir ve bu kovalama, şairin ömrünün sonuna kadar sürer.

Her sanatkârın bir çıraklık, kalfalık ve olgunluk dönemi vardır. Yaşı ilerledikçe kişi, olgunlaşmakta; sanat anlayışında, zevklerinde, hayat felsefesinde birtakım değişimler, gelişmeler olmaktadır. Bu gelişmeler de sanatkârın gençlik dönemi şiirlerini ya tamamen reddetmesine neden olmakta ya da olgunluk dönemi gözüyle yeniden değerlendirmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Bu; Mehmet Akif, Yahya Kemal, Necip Fazıl, Ahmet Hamdi Tanpınar, Arif Nihat Asya gibi şairlerde olduğu gibi, Bekir Sıtkı Erdoğan için de geçerlidir. Bekir Sıtkı, şiirlerine hiçbir zaman bitmiş nazarıyla bakmamış; her zaman onlarda anlam yönünden, şekil yönünden, ahenk yönünden eksiklikler, kusurlar bulmuş ve değişiklikler yapmıştır. Hatta o kadar ki emeklilik hayatında kendini tamamen şiire vermiş ve şiir, onu çalışma odasına hapsedmiştir; kendi ifadesiyle haftada bir defa dışarıya çıkar, sabahleyin çalışma masasına oturup şiirlerini baştan sona gözden geçirir (Bozkurt, 2002: 214); bir kelime, bir mısra onu saatlerce, günlerce meşgul eder. Aynı mısraı defalarca yeniden yazdığı olur ve bu çalışma her gün böyle devam eder.

Bekir Sıtkı, 1984 yılında Sefa Kaplan’a verdiği mülâkatta; sanat anlayışı olarak kendisinde çok az değişikliğin olduğunu, değişikliğin daha güzel söyleme açısından tezahür ettiğini söyler:

“...o kadar az değiştim ki, hatta hiç değişmedim desem yeridir. Ancak; yılların, yaşımın, emeğimin verdiği, alışkanlığın verdiği bir değişme oldu tabii. Söyleyişimde daha bir plastik endişe, mısralarımda daha bir ustaca yapı meydana geldi. Yani değişme daha güzel söyleme şeklinde oldu. Ama edebiyatı duyma, anlama, edebî görüşüm açısından hiçbir değişiklik olmadı (Kaplan, 1984: 39).”

Şair, bazı şiirlerinin nazım birimlerinde değişiklikler yapmıştır: Önce mesnevi kafiyesiyle, “Mefûlü / Mefâilü / Mefâilü / Feûlün” kalıbıyla ve beyit düzeniyle yazdığı “Islak Fısıltılar” şiirini; daha sonra muhtevasını, veznini ve kafiyesini hiç değiştirmeden; sadece 4 mısraını ve ismini değiştirerek 8-8-4 düzeni ve “Yorgun Fısıltılar” adıyla serbest şiir haline getirmiştir.

Bekir Sıtkı, bazı şiirlerinin isimlerini sonradan değiştirmiştir. Bunun, şiirin ismiyle muhtevası arasında daha kuvvetli bir bağ kurma endişesinden kaynaklandığı söylenebilir. İsim değişikliği yapılan şiirler şunlardır:

<u>“Eski</u>	<u>Yeni</u>
Böyle Başlar	İç Deniz
Fal	Fincan Güzeli
Boş Odalar İçinde	Ayak Sesleri
Öldüm Gayrı	Bitmeyen Çile
Mahkûm	Kara-Batak
Yalnızlık Bestesi	Gurbetten Gurbete
İlahi	Mevlâ’ya Mevlâ’ya
Bitmeyen Şarkı	Yağmur Öncesi
Böyle Gider	Yağmur Sonrası
Sonu Gelmeyen Masal	Yaşama Sevinci
Bayram Gecesi	Bu Gece Bayram Gecesi
Ayaklar Altında	Kaybolan Şehir
Mevlana Kapısında	Mevlana
Gönül Dramı	Bir Gönül Dramı
Aşkın Mucizesi	Mucize
Semazen	Tavaf
Islak Fısıltılar	Yorgun Fısıltılar”

Bekir Sıtkı; “Yaşama Sevinci” şiirinde “Hayra yoruldu falımız” dizesini “Hayra çıkıyor falımız” şeklinde değiştirir. Bu; şairin, daha sonradan, şiirin anlam ve ahenk bütünlüğünü sağlayacak daha güzel bir kelimeyi bulması olarak açıklanabilir.

Şair; bazı şiirlerinde de, ahenk yönünden zayıf bulduğu bazı mısraları, daha ahenkli mısralarla değiştirme yoluna gitmiştir. “Yunus-name” şiirindeki “Dilden süzerek nazmın İlâhi fazını” dizesini “Mısrâ mısra süziüp o şavkın ferini” şeklinde değiştirmesi, şairin bu gayretine örnek gösterilebilir.

Şair, bazı şiirlerini de baştan sona değiştirmiştir, şiirler sanki yeniden yazılmıştır. Hisar’ın, Şubat 1975 sayısının 134. sayfasında yayımlanan “Midas’ın Burnu” şiiri:

“Tanrıydı Midas(!) çıkmasa kardan iki uç
Zorlandı beyaz kürkü, lodostandı bu suç

İlk önce süpürge verdi esrân ele

En fazla yarım gün daha gizlendi havuç!" şeklindeyken; *Türk Edebiyatı'nın Eylül 1994 sayısının 251. sayfasında, yepyeni dizeler karşımıza çıkar:*

"Ey kardan adam git gide yaklaştı sonuç

Susmaz bu lodos, örtüye sığmaz iki uç

Bak sıyrılıyor süpürge esrârından

En fazla yarım gün daha bâkî şu havuç"

Bekir Sıtkı'nın şiirlerinde benzerlikler ve tekrarlar ise yok denecek kadar azdır. Şairin titizliği ile şiirlerinde mükemmeli yakalama çabası, bunun ana sebebidir. Ayrıca şiirlerinin sayısı çok değildir, 60 yıla yaklaşan sanat hayatında yazdığı şiirlerin sayısı birkaç yüzü geçmez. Bunlar da onun benzerlik ve tekerrüre düşmesini engellemiştir. "Yağmur Öncesi" ve "Yeşil Kubbenin Altında" şiirlerinin son mısraları aynı, "Gönüller Kavşağı" şiirinin son mısraı ise benzerdir.

Serbest şiirin yaygın olduğu bir dönemin şairi olan Bekir Sıtkı; Halk ve Divan edebiyatı geleneğine bağlı şiirler yazdığı için, şiirlerinde, vezin, kafiye, nazım şekli, nazım birimi yönünden bir disiplin hâkimdir.

Kitap Adı	Düzenli							Düzensiz	Toplam
	2 li	3lü	4lü	5li	6 lı	9lu	Toplam		
<i>Bir Yağmur Başladı</i>	1	-	23	-	-	-	24	2	26
<i>Dostlar Başına</i>	3	2	26	5	4	-	40	11	51
<i>Dergilerdeki şiirler</i>	16	2	99	-	2	1	120	3	123
<i>Toplam</i>	20	4	148	5	6	1	184	16	200

Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere şair; 200 şiirin 184 adedinde (%92) düzenli, sadece 16 adedinde (%8) düzensiz birimler kullanmıştır. Düzenli şiirlerinin de 168 adedinde (%91,3) dörtlük ve beyitleri tercih etmiştir. Dörtlük ve beyit düzenindeki şiirlerin fazla olması, şairin gelenekten kopmadığını, gelenekle beslendiğini gösterir.

Bekir Sıtkı'nın, Divan ve Halk edebiyatı nazım şekillerini (gazel, kaside, rubai, koşma, semai...vb.) aynen kullandığı şiirlerinin sayısı, 200 şiirden 169 adet (%84,5)tir. Bunlardan 94 adetle rubai birinci sırada yer alır, daha sonra koşma ve gazel gelir. Bunun yanında yerleşik şekilleri şahsî tasarrufla değiştirmek yoluyla elde ettiği, bir yönüyle geleneğe bağlanan şekiller de vardır.

Bekir Sıtkı'nın şiirle tanışması daha okula bile başlamadan Halk edebiyatıyla olmuştur. Sonra Karacaoğlan, Yunus Emre, Emrah'ı tanımış; onları kendine örnek almıştır. Dolayısıyla şiirlerinde Halk edebiyatı etkisinin olması kaçınılmazdır. Koşma, semai, güzelleme, ilahi gibi nazım şekillerini kullanması bunun göstergesidir. Lise yıllarında ise Divan şiirini tanımış, onlardaki ahenge hayran kalmıştır. Divan şiirini ve aruzu öğrenmiş, bunlara benzer şiirler yazmaya çalışmıştır. Yahya Kemal ve Faruk Nafiz'le görüşmesi de onu "elden ele devredilen bir meşale" olan Divan şiirine yöneltmiştir. Böylece hem heceye hem de aruza hâkim olmuş, ilk şiirlerinden itibaren de hem Divan hem de Halk edebiyatı geleneğini birlikte sürdürmüştür. Olgunluk döneminde ise kendini tamamen Divan şiiri nazım şekli olan rubaiye vermiştir.

Şairin, çocukluğundan beri Halk edebiyatına kulak aşinalığı vardır. Gençlik döneminden itibaren de Yunus Emre'nin, Karacaoğlan'ın, Emrah'ın şiirlerini okumuş

onlardaki incelikleri, güzellikleri geliştirerek kendi şiirlerinde de uygulamıştır. Halk edebiyatı nazım şekillerinden en çok koşma (güzelleme, koçaklama) ve semaiyi kullanmıştır. Hece ile yazdığı şiirlerinin büyük bir kısmında Halk edebiyatı nazım şekillerini aynen uygulamış, bazı şiirlerinde şahsî zevkini ön plana alarak bu nazım şekillerinde değişiklikler yapmıştır.

Kitap adı	Halk Edebiyatı	Divan Edebiyatı	Serbest		
			Kendi kurduğu Heceli Özel Yapı	Kendi Kurduğu Aruzlu Özel Yapı	Toplam serbest şiir
<i>Bir Yağmur Başladı</i>	16	9	-	1	1
<i>Dostlar Başına</i>	25	14	3	1	12
<i>Dergi Şiirleri</i>	7	114	1	-	2
Toplam	48	137	4	2	15
			Toplam serbest şiir:		15

Geleneğe bağlı şiirlerinde koşma (güzelleme, koçaklama) en çok sevdiği ve kullandığı nazım şeklidir, daha sonra semai tarzı güzelleme gelir. Koşma, Halk edebiyatının en çok sevilen ve tercih edilen türüdür. Genellikle “*abab- cccb...*” şeklinde kafiyelenir. “*Aşk, ayrılık, sevgiliye kavuşma isteği, tabiat sevgisi ve güzelliği*” gibi lirik konular hep koşma ile yazılmıştır. Şair, Halk edebiyatı ustalarının izinde, günümüzün havasını yansıtan başarılı koşma örnekleri vermiştir.

Bekir Sıtkı'nın en sevdiği şairler; Fuzuli, Bâki, Mehmet Akif, Yahya Kemal, Faruk Nafiz'dir. Fuzuli'nin “*yazmışlar ve gayrı*” redifli iki gazeline tahmiş yazmış, “*Yahya Kemal'e*” şiirinde Yahya Kemal'in “*Söyler*” isimli gazeline tanzir etmiş, “*Yorgun Fisiltılar*” isimli şiirinde ise Faruk Nafiz'in “*Kış Bahçeleri*” şiirini tazmin etmiştir:

KIŞ BAHÇELERİ'nden

İçlenme tabiattaki yekpare kederden

Yas tutma dağılmış diye kuşlarla çiçekler

Onlar dönecektir yine gittikleri yerden

Onlarla giden günlerimiz dönmeyecekler

(Han Duvarları, s.111)

YORGUN FISILTILAR'dan

Saf gönlüm uyandııkça bu riyyâyâ inanmış

Her tatlı teselliye çocuklar gibi kanmış

Bilmez ki yarın dönse de kuşlarla çiçekler

Onlarla giden günlerimiz dönmeyecekler

(Türk Edebiyatı, Mart 1987, S. 161)

Şairin, incelediğimiz 200 şiirinin 94 adedi rubaidir, bütün şiirlere oranı %48'dir. İlk kitabında 2, ikinci kitabında 3, 1965 sonrası yazdığı, dergilerdeki şiirlerinde 89 adet rubai vardır. İlk eserlerinde rubai çok azdır. Bunun nedeni, rubai bir tefekkür şiiridir; şairin dünya görüşünü, hayat felsefesini, tasavvufi düşüncelerini, ince duygularla, nükteli buluşlarla anlattığı en özlü nazım biçimidir. Bu özellikler de, rubainin belli bir olgunluğa, bilgi birikimine, tecrübeye sahip olunduktan sonra yazılabilmesini

gerektirir. Bekir Sıtkı da rubaiye olgunluk devresinde ağırlık vermiştir, bu devrede en çok sevdiği ve yazdığı nazım türü rubai olmuştur.

ZAMAN OKYANUSU

Her mutlu nefes hayata bir gizli pusu, a
Doldurdu yavaş yavaş delik tekneyi su; a
Fark etmedi hiç kimse nasıl battı gemi, x
Kaç böyle ömür yuttu zaman okyanusu. a

(Türk Edebiyatı, Kasım 1996, S. 277)

Görüldüğü gibi, yukarıdaki şiir tema, nazım şekli, nazım birimi, kafiye şeması olarak rubainin bütün özelliklerine uymaktadır. Rubailerinin hepsini ahreb kalıplarıyla yazmış, bu şiirlerinde her konuya yer vermiş ve bunlara bir başlık koymuştur.

Divan şiirinin en çok sevilen ve kullanılan, aşk ve güzellik konularında yazılan, en yoğun nazım şekli olan gazel de şairin çok sevdiği ve kullandığı biçimlerdendir.

GÖZLERİN

Belki manzum bir yalandır belki âyet gözlerin a
Belki cinlerden perilerden rivâyet gözlerin a
Görmedim vallahi ben böyle çapkın bir bakış x
Söz verir bin bir defa etmez riâyet gözlerin a
Düştü müzmin bir yeşil hummâya bağlar bahçeler x
Bir defa baktımsa etmiştir sirâyet gözlerin a
Öyle çok sallanma cânânım felek baştan çıkar x
Pek mi sarhoş oldu bilmem döndü gâyet gözlerin a
Dinden îmândan alır, küffar edersin âlemi x
Sen geçerken şöyle bir rast gelse gözlerin a
Bakma kurbân olduğum çoktan harâb ettin beni x
İşlemiştir kim bilir kaç bin cinâyet gözlerin a
Sıtkı vazgeçmez bu sevdâdan perîşân olsa da x
Vazgeçilmez çünkü mevtimdir nihâyet gözlerin a

(Dostlar Başına, s.111)

Yukarıdaki gazel, klasik şekilde yazılmış ve pek değişikliğe uğramamıştır. Nazım birimi, vezni, kafiye şeması, matla' beyti ve makta' beyti yönlerinden gazel özelliği göstermektedir; klasik gazelden tek farkı şiirin bir isminin olmasıdır.

Konusu aşk ve güzellik olan şarkı da şairin kullandığı nazım şekillerindendir.

TERK ET BENİ

Artık deli gönlüm durulup kendine gelsin
Terk et beni ey yosma gönül mevsimi terk et

*Sallanma tahammül edemem pekte güzelsin
Terk et beni ey yosma gönül mevsimi terk et*

*Her vesvesemin nabzına bin velvele taktın
Yaktın nicedir bağrımı içten içe yaktın
Yangın sonu ardında bir efsane bıraktın
Terk et beni ey yosma gönül mevsimi terk et
(Bir Yağmur Başladı, s.29)*

Ayrıca “Çakır Keyf, Mevlâya Mevlâya, Ezel Âşıkları” isimli üç adet musammat gazel yazan şair; en çok “rubai, gazel ve kasideyi (tevhid, münâcaat, nâ’t)” tercih etmekle birlikte, “mesnevi, serbest müstezad, terkib-i bend, terci-i bend, tahmis, murabbâ” gibi diğer Divan edebiyatı nazım şekillerinde de örnekler vermiştir. Halk şiirinde olduğu gibi burada da, bu nazım şekillerinde şahsî zevkini ön planda tutarak değişiklikler yapmıştır.

Bekir Sıtkı, serbest tarzı pek sevmemiş, çoğunlukla geleneğe bağlı kalmış, çok az şiirinde serbest tarzı denemiştir. Onun serbestlik anlayışı, hiçbir kurala bağlı kalmayan bir serbestlik değil, bütün kurallardan istifade eden, Divan ve Halk edebiyatının bütün imkânlarından yararlanan bir serbestliktir. Onun çok az olan serbest şiirlerinde de geleneğin hâkimiyeti her bakımdan kendini hissettirir. Vezin ve kafiyeadaki ustalığı serbest şiirde de aynı mükemmelliği yakalamasını sağlamıştır.

3. Bekir Sıtkı Erdoğan Şiirindeki Ahenk Unsurları

Bekir Sıtkı Erdoğan şiir hakkındaki görüşleri ve şiirde yapmaya çalıştığı, Yahya Kemal ve Ahmet Haşim’inkinden farklı değildir: “Şiir; anlamdan çok ahenk ve musikidir, bunu sağlayan da aruzdur. Çünkü aruz, seslerin periyodik olarak dizilip sistematik olarak formüle edilmesidir. Sözleri ahenkli bir şekilde bir araya getirip güzel bir şiir olmasını sağlayan, aruzdur. Sözler peteğe yakışsın diye, bu kadar özenilir; aruz kaygısı olmasa, o aruzun sesleri arasına sığdırma endişesi olmasa, şair nasıl kolayına gelirse öyle söyler; bu da aruzun sağladığı ahengi ve güzelliği sağlayamaz.” (Bozkurt, 2002: 212)

Şiirde ahenk ve musiki, çok önemli bir unsurdur. Bekir Sıtkı, bunun önemini kavrayan ve şiirlerinde bu sesi yakalamak için her imkândan yararlanan bir şairdir. O, şiirde ahenge çok önem verir; ama bunu sağlamak için yalnızca güzel kafiye ve vezinle yetinmez. Tenafüre yer vermez, “s-ş, t-d” gibi birbirine benzeyen sesleri yan yana kullanmaz. Böyle sesler aralıklı kullanılırsa aliterasyon olur ama yan yana kullanılırsa kakofoni olur, zor söyleyiş denilen tenafür olur.

Bekir Sıtkı ritmi; şiirlerinde vezin, kafiye ve tekrarların her türüne başvurarak sağlamaya çalışır. Bekir Sıtkı’nın şiirini kuran unsurlar içinde vezin ve kafiye çok önemli bir yeri vardır. Bunlardan hiç vazgeçmemiş, sayısı çok az olan serbest tarzdaki şiirlerinde bile kafiye yer vermiş, bu şiirlerine de mutlaka aruz ve hece kalıpları veya cüzleri serpiştirmiştir. Bir ses tekrarı olan kafiye, çoğunlukla şiir boyunca devam eden, ilk sese dönüşlü kafiye; -şairin kendi ifadeleriyle tek kafiye sistemi- şeklinde görülür. Bu, şairin şahsî üslubunda etkilidir; çünkü -tek dörtlükten oluşan rubailerini saymazsak- 116 şiirden 102 adedinde (%88) bu kafiye sistemini kullanmıştır. Bu sayede hem şiirin ahengi kuvvetlenir ve ritim yönünden zengin bir

şiiire ulaşılır hem de şiirin anlam bütünlüğüne katkı sağlanmış olur. Bu zenginliğı, şairin vezin ve kafiye konusundaki görüş ve uygulamalarında görebiliriz.

Bekir Sıtkı Erdoğan'a göre şiirde ahenk ve musiki, ancak vezinle sağlanabilir. Klasik şiirimizin bu kadar güzel olması, zamanın unutturucu etkisine karşı direnmesi, onların bozulmalara karşı vezinle konserve edilmelerine bağlıdır (Dereli, 2002: 28).

Bekir Sıtkı Erdoğan, ilk şiirlerinden itibaren hece-aruz veznini ve serbest vezni şiirlerinde başarılı bir şekilde kullanmıştır. Vezin konusunda katı bir tutum içine girmediğı, şiirini vezne uydurmak için özel bir çaba göstermediğı, şiirlerinin zaten vezinli doğduğı ya da vezin unsurlarını içinde barındırdığı için şiir olduğu söylenebilir. Henüz lise öğrencisiyken yazdığı "Sayıklama" şiirinin aruzlu olduğunun farkında olmaması, buna örnek olarak gösterilebilir (Dereli, 2002: 33).

Hece ve aruzla yazdığı şiirlerinde, çoğunlukla geleneğe bağlı olmakla birlikte yer yer değişik söyleyişler denemiş, hece ve aruzda kendine has kalıplar oluşturmuştur. Şiirde farklı aruz kalıpları kullanarak şiirde farklı ritimler yakalamaya, bir şiirde değişik duraklar kullanarak dizelerin ahengini artırmaya çalışmıştır. Onun hece vezniyle yazdığı şiirlerin duraklarında çoğunlukla bir düzen yoktur, baştan sona aynı duruşa sahip şiiri yok gibidir.

Bekir Sıtkı Erdoğan'ın, 200 şiirinin vezinlerine göre dağılımı; "48 (%24) hece vezni, 137 (%68,5) aruz vezni, 15 (%7,5) serbest vezin (serbest şiirlerin 4'ü kendi kurduğı özel heceli özel yapı, 2'si kendi kurduğı aruzlu özel yapı)" şeklindedir.

Kitap adı	Hece vezni		Aruz vezni		Serbest vezin		TOPLAM	
Bir Yağmur Başladı	16	%61,5	9	%34,6	1	%3,8	26	% 100
Dostlar Başına	25	%49	14	%27,4	12	%23,5	51	% 100
Dergilerdeki Şiirler	7	%5,6	114	%92,6	2	%1,6	123	% 100
TOPLAM	48	%24	137	%68,5	15	%7,5	200	% 100

Yukarıdaki tabloda da görüleceğı üzere şair, gençlik dönemlerinde daha çok Halk edebiyatının etkisinde, âşık tarzı şiirler yazmıştır: 1949'da yayınladığı "Bir Yağmur Başladı" isimli kitabındaki 26 şiirden 16'sı (%61,5) hece vezni, 9'u (%34,6) aruz vezni, sadece 1'i (%3,8) serbest vezinle yazılmıştır. 1965'te yayınladığı "Dostlar Başına" isimli kitabındaki 51 şiirden 25'i (%49) hece vezni, 14'ü (%27,4) aruz vezni, 12'si (%23,5) serbest vezinle yazılmıştır. Bu kitaplarının yayınlanmasından günümüze kadarki olgunluk döneminde yazdığı 123 şiirden ise 7'si (%5,6) hece vezni, 114'ü (%92,6) aruz vezni, 2'si (%1,6) de serbest vezinle yazılmıştır. Bu sayılarda görüldüğü gibi şair, gençlik dönemlerinde serbest şiirle pek ilgilenmemiş, hem heceyi hem de aruzu çok kullanmakla beraber heceyi daha çok sevmiştir. Orta yaş döneminde de hem aruzu hem heceyi kullanmakla beraber heceyi daha çok sevmiş; ancak bu dönemde, Türk şiirindeki serbest şiir akımının baskın olmasının tesiriyle, serbest vezne de yer vermiştir. Bu dönemde hece, aruz ve serbest vezni birlikte götürmeye çalışmıştır. Olgunluk döneminde ise, rubaiye ağırlık vermesinin de etkisiyle, yoğunluğu aruza vermiştir, heceyi biraz, serbest vezni ise çok az kullanmıştır. Olgunluk döneminde aruza ağırlık vermesinin sebebi ise bu dönemde daha çok rubai yazması ve "Elif Divanı" isimli tamamen aruz vezniyle yazdığı şiirlerden oluşan bir eser hazırlamasıdır.

Şair; koşma, semai gibi, hece ile yazdığı şiirlerinde, genellikle nazım şekli, vezin ve kafiye örgüsü bakımından geleneğe bağlı kalmış; duraklar yönünden farklı yollar denemiştir. Aynı şiir içinde durak yerlerini değiştirerek, farklı ritimler yakalamak

istemmiş, mısralara renklilik getirerek monotonluğu önlemeye çalışmıştır. Hece vezni ile yazdığı bütün şiirlerinde bu özellik vardır, baştan sona aynı durağa sahip şiiri yoktur.

HER TELDEN

<i>Bekir Sıtkım hangisini seçersin</i>	4+4+3=11
<i>Hangisine kıyar kimden geçersin</i>	6+5=11
<i>Sazın senden sen sazından nâçarsın</i>	4+4+3=11
<i>Kırılısın tellerin dey çifte çifte</i>	6+5=11

(Bir Yağmur Başladı, s.27)

Yukarıda sadece bir bölümüne yer verilen ancak tamamı 9 bent, 36 mısradan oluşan "Her Telden" şiirinde; 24 mısra 6+5=11 duraklı, 8 mısra 4+4+3=11, 4 mısra da duraksızdır. Şair, aynı şiirde değişik duraklar kullanarak farklı ritimler elde etmiş, şiiri monotonluktan kurtararak ahengine katkı sağlamıştır.

Şiirde hâkim olan duyguyu daha etkili bir şekilde vermede, kullanılan veznin etkisi büyüktür. Bekir Sıtkı'nın şiirlerinde de hâkim duyguyu vermek için vezin, şairin elinde olmadan, refleks şeklinde ortaya çıkar. Bu da, şairin vezni uydurmak için özel bir gayret göstermediği, veznin kendiliğinden ortaya çıktığı şeklinde düşünülebilir. Şair; "hangi vezni kullanayım" diye düşünmez. Vezin, duygunun çıkardığı bir durum olduğu için; çoğunlukla "Mefâilün"le yazılan şiirlerinde "ağırlık"; "Mefülü / Mefâilü" ile yazılan şiirlerinde "hareketlilik, kıvraklık, neşe" havası vardır (Bozkurt, 2002: 214). "Mefâilün" ile yazılan "Mevla'ya Mevla'ya" şiirinde de bir "ağırlık-durgunluk" hâkimdir:

MEVLAYA MEVLAYA'dan

<i>Gariplik tuttu boynumdan</i>	.--- / .---
<i>Büker Mevlâyâ Mevlâyâ...</i>	.--- / .---
<i>Gözüm her âhı göynümden</i>	.--- / .---
<i>Döker Mevlâyâ Mevlâyâ...</i>	.--- / .---

(Bir Yağmur Başladı, s.45)

Aruzun ahengi şairi mest etmiştir. Yüzlerce yıllık bir birikimin ürünü olan bu güzelliklerin unutulup gitmemesi, gelecek kuşaklara aktarılabilmesi için aruzun bütün kalıplarına, hatta kıyıda köşede kalmış, az kullanılanlarına bile şiirlerinde yer verir. Kendisi de bir kalıp oluşturur; "Anadolu, gide gide, güle güle, baka baka, göre göre" kelimeleri dört açık heceden oluşmaktadır, mevcut aruz kalıplarının içinde ise en fazla iki açık hece vardır. "İki Bine Doğru" şiirini, dört açık heceden oluşan bu kalıpla yazar:

İKİ BİN'E DOĞRU

<i>Savuşana yol var kavuşana kavşak,</i>- /-
<i>Çalışana cennet yolu açıyor Hak!</i>- /-
<i>Başını yüceltip ötelere bir bak;</i>- /-
<i>Anadolu binbir işe güce kaynak</i>- /-
<i>Makinalar işler tiki taka tik tak</i>- /-

Amacımız asrın hızına ulaşmak!

....-- /--

(Elif Divanı'ndan)

Bu şiirde, veznin de etkisiyle, bir hareketlilik, bir coşku, bir canlılık vardır. Makinalar, hiç durmadan çalışmaktadır; "tiki taka tik tak"larla makinaların sesleri ve hareketi verilmiştir.

Şair, aruzu ahengi sağlamada en önemli unsur olarak görmektedir. Şiirlerinde aruzu Türkçeye çok başarılı şekilde uygulamış ve ahengi daha da artırmak için aynı şiirde değişik aruz kalıpları kullanarak farklı ritimler oluşturmaya çalışmıştır. "Ses Ver" şiirinde 15 "Mevlânâ" şiirinde de 6 farklı aruz kalıbı kullanmıştır. Toplam 81 mısradan oluşan "Çağdaş Senfoni" şiirinde ise; düzensiz olarak, 34 mısradan "Mefûlü / Fâilün", 24 mısradan "Mefâilün / Feûlün", 23 mısradan da "Müstefîlün / Feûlün" kalıbını kullanarak şiirde ritim değişikliğine gitmiş ve bu uzun şiiri monotonluktan kurtarmayı amaçlamıştır. Bu uygulama, daha lise sıralarındayken aruzla şiirler yazmaya başlayan bir şairin klasik kalıpları kırma, aruza ve nazım şekillerine bir yenilik getirme çabası olarak değerlendirilebilir.

Şair; 63 mısradan oluşan "Marya" şiirinde, ahenk ve mana bütünlüğünü sağlamak için geleneğin birçok imkânından faydalanmıştır. Öncelikle bu uzun şiirde, dikkatin dağılmaması için "arya, kanarya, sarar ya, parya, Marya, Marya, angarya, bahar ya, malarya, palikarya, batarya, marya, var ya " kelimeleriyle gazel ve koşma kafiye sistemi olan ilk sese dönüşlü kafiye başvurulmuştur.

Şiirde ahenge katkı sağlamak amacıyla, düzenli olmasa da, hece ve aruz kalıpları serpiştirmiştir. 63 mısralık şiirin 31 mısrasında değişik aruz cüzleri kullanılmış, 6 mısrasında da 1 l'li hece vezni kullanılmıştır.

Yine şiirlerinde, ahengi kuvvetlendirmek, için cümleleri bir mısradan bitirmeyip ikinci mısradan da sürdürmüştür. Aruz kalıplarını ikiye bölerek farklı bir ahenk oluşturmak istemiştir: 6 "Feilâtün"den meydana gelen "Hani birdenbire bazen bütün etrafımızı sapsarı bir şüphe sarar ya" cümlesini iki mısraya bölmüştür.

Bekir Sıtkı'nın şiirinde kafiye, mısranın da ötesinde şiirin bütünü oluşmasında etkili bir unsurdur. Bekir Sıtkı; şiire sondan başlar, şiirin en güzel kafiyesini bulur ve ne söyleyeceğini düşünür, ondan sonra üstteki kafiye, en son kafiye göre getirir. Böyle olmazsa şiirin kompozisyon bütünlüğünün kalmayacağını düşünür. Aşağıdaki şiir incelendiğinde, bu özelliğin başarılı bir uygulaması görülmektedir:

NA'T: RESULULLAH'A NİYAZ

Aman bilmez, zaman bilmez o sâat yâ Rasûl'Allâh

Ne iş-güç hayrımız kâfi, ne tâat yâ Rasûl'Allâh

Huzûrun sırrı gayrettir buyurdun, yan gelip yattık

Huzûr ister mi tembel olsa râhat yâ Rasûl'Allâh

Dünüm uçmuş, günüm geçmiş, yarın bomboş elim avcum

Bu fırsattan nasıl ettik ferâgat yâ Rasûl'Allâh

Umutlar bir kitli sandık, şükür yok âh anahtar yok

Biraz aysak hazîneymiş kanâat yâ Rasûl'Allâh

İzin İslâma ibrettir tezin Kur'âna dâvettir

Özün insâna en üstün liyâkat yâ Rasûl'Allâh

Bizim sensiz nasıl yetsin ki mahcûb âhımız arşa

Yarın sen kurtarırsan var berâat yâ Rasûl'Allâh

Bekir Sıtkı'nın hemen kurbân olur yüz bulsa Mevlâ'dan

Yüzüm yok tek ümidim şefaât yâ Rasûl'Allâh

(Elif Dîvânı'ndan)

Şair “şefaât yâ Rasûl'Allah”tan yola çıkarak şefaât ile kafiyeli kelimeler bulmuş; “sâat, râhat, tâat, ferâgat, kanâat, liyâkat, beraat” kelimeleriyle akıcı bir uyak düzeni sağlamıştır. Önce şiirin sonunu düşünmüş, sonra diğer bölümlerini tamamlamıştır. Peygamberimize söylenebilecek en son, en güzel söz “şefaât yâ Rasûl'Allah”tır; bununla son nokta konulmuş, artık söylenecek hiçbir şey kalmamıştır.

Bekir Sıtkı'nın şiirlerinde, beklenmedik kafiyelere de çok rastlanır. “İki ayrı kavram alanından ve sözcük türlerinden öğelerin uyak olarak kullanılması” (Aksan, 1995: 201) şeklinde karşılaşılan uygulamayı şairimiz; “isim-isim, fil-fil” gibi aynı türde kelime grupları dışında, iki farklı kavram alanından ve kelime türlerinden öğeleri kafiye olarak kullanarak bu kafiyeye başvurmuş, şiirinin etkisini artırmak istemiştir:

YAĞMUR ÖNCESİ'nden

Ben sende bulup kendimi yalnız sana verdim (fil)

Savruldu bu yangınla dumanlar gibi derdim (isim)

Ruhum uçuyor kuşların esrarına erdim (fil)

Hiç böyle derin gönlüme düşmezdi bu sevda

(Bir Yağmur Başladı, s.11)

Kitap adı	Düzenli kafiye	Düzensiz kafiye	Toplam
Bir Yağmur Başladı	25 - % 96,2	1- % 3,8	26- % 100
Dostlar Başına	36 - % 70,5	15- % 29,5	51- %100
Dergilerdeki şiirler	120- % 97,5	3- %2,5	123- % 100
TOPLAM	181- % 90,5	19- % 9,5	200- % 100

Tabloda da görüleceği üzere şairimiz, toplam 200 şiirinden 181 adedini düzenli, sadece 19 adedini düzensiz kafiye ile oluşturmuştur. Düzenli kafiye oranı %90,5'tir. İlk şiir kitabında sadece 1 şiirde düzensiz kafiye kullanırken, ikinci kitabında bu sayı 15 olmuştur; dergilerdeki şiirlerinin 3 adedinde düzensiz kafiye yer vermiştir.

Bekir Sıtkı'nın şiirlerinde kafiyelerin %80'i isim soylu kelimelerdir. Bu durumdan dolayı şiirlerinde çoğunlukla isim soylu kelimelerle (isim, sıfat, zamir, zarf) isim soylu kelimeler kafiyelenmiştir. Tabii olarak fiillerle fiillerin, isim soylu kelimelerle fiillerin kafiyelendiği şiirleri de vardır. Şairin şiirlerinde kullandığı kafiyelerin kelime türleri, tüm şiirleri dikkate alınarak, şöyle listelenebilir:

SIRA	ŞİİRİN İSMİ	İSİM	FİİL	TOPLAM
1	Yağmur Öncesi	5	7	12
2	Ses Ver	41	9	50
3	İlham Cokkusu	7	1	8
4	İç Deniz	28	2	30
5	Cihanda Türk	21	5	26
6	Kıladada Bahar	16	8	24
7	Türkmen Çiçeği	13	7	20
8	Yoçma	16	4	20
9	Her Telden	23	13	36
10	Terk Et Beni	1	7	8

11	Fincan Güzeli	3		3
12	Avak Sesleri	8		8
13	Bitmeyen Çile	18	6	24
14	Kara-Batak	30	6	36
15	Tren	18	8	26
16	Binbirinci Gece (Hancı)	13	13	26
17	Bin İkinci Gece (Yolcu)	11	5	16
18	Gurbetten Gurbete	9	3	12
19	Mevla'ya Mevla'ya	16	8	24
20	Yumus'lavin	21	11	32
21	Karaman	16	8	24

22	Konva'da	8	12	20
23	Konva'mıza	15	7	22
24	Karaman'a Davet	34	2	36
25	Yollar	3		3
26	Yağmur Sonrası	7	1	8
27	Ska-I ar-Ya	23	5	28
28	Adak	7	1	8
29	Yasama Sevinci	7	4	11
30	Dostlar Basma	15	4	19
31	Lodos	14		14
32	İlkbahar Riizôârı	13	9	22
33	Cicekler içinde	8	2	10
34	Kırık Melodi	4	1	5
35	Sen istesevdi	6		6
36	İlk Mektup	11	5	16
37	Ak Sevda	3		3
38	Mutlu Avdınlık	8		8
39	Gerçek	18	2	20
40	Sıcak Nefes	23	1	24
41	Kanat Sesi	15	3	18
42	Bas Basa	4		4
43	Yıldız Yağmuru	4		4
44	Bu Gece Bayram Gecesi	18	6	24
45	Tanrı Mütidesi	9	3	12
46	Duvar Diplerinden	8	8	16
47	Gece Yansı	10	2	12
48	Yitik	3	3	6
49	Kırk Birinci Kapı	14	7	21
50	Yağmurda İnutulan	11	3	14
51	Riizôâr Saatleri	11	5	16
52	Sehil	6		6
53	Marva	25	2	27
54	Karanlıkta Acan Güller	17	5	22
55	Uzaktan Lizağa	20	8	28
56	Ates Cemberi	14	5	19
57	Kanlı Kavak	13		13
58	Garip Şehir ve	11	9	20
59	Dağlar	6	6	12
60	Mavi Özlem	8		8
61	İstanbul Destanlar içinde	61	6	67
62	Erzurum Tabvalarından	17	11	28
63	Dağ Basını Duman	11	13	24
64	Atasma Ađlayan	21	3	24
65	Tedirgin Şehir	25	6	31
66	Kaybolan Şehir	13	7	20
67	Mevlana	11	7	18
68	Yesil Kubbhenin Altında	17	18	35
69	Cađrı	2	1	3
70	İnutmak	3		3
71	Sana Yıllarca Uzaktan	21	4	25
72	Sözlerin	8		8
73	Gülen Mısrallar	8		8
74	Yıldızlı Geceler	8		8
75	Tahmis	26	4	30
76	Tahmis	35		35
77	Doğ Katına Arzuhal	15	1	16
78	Su İnsanlar	3		3
79	Bas Basa	3		3
80	Kürler Hamamı	2	1	3
81	Süriistan Kervani	3		3
82	Hür Sevda	3		3
83	Kıssadan Hissi	2	1	3
84	İlahi Manzume	3		3
85	Gizli Dert	3		3
86	Acık Pencere	2	1	3
87	Acı Bal	3		3
88	Bir Avuç Kül	3		3
89	Sođıyan Eller		3	3
90	Define	3		3
91	Veda Mahseri	3		3
92	Forsa	3		3
93	Yervüziü Cenneti	3		3
94	Yıkık Mahet	11		11
95	Böyledir Ol Hikâvet	3		3
96	Öziir-Name	3		3
97	Kör Yarısı	3		3
98	Midas'ın Burnu	3		3
99	Savılı Saniveler	2	1	3
100	Kader Çıkmazı	3		3
101	Ömrüne Bereket	3		3
102	Saskın Aktör		3	3
103	İnsanlar ve Böcekler	1	2	3
104	Düniüssüz Döntis	3		3
105	Bir Gönül Dramı	3		3
106	Eski Ovun	3		3
107	Âdem Öñülları	3		3
108	Rıhtım Nöbeti	3		3
109	Samanvolu	3		3
110	İnci Avcıları	3		3
111	Döner Dolan	2	1	3
112	Soğanın Acı Hikâvesi	2	1	3
113	Sanatzedeler	3		3

114	Nisan Damlaları	3		3
115	Sah-Eser	3		3
116	Naciz Bir Kaleme	2	1	3
117	Gerçek Süir	3		3
118	Askın Mucizesi	3		3
119	Kısmetten Öte	3		3
120	Sevda Karası	3		3
121	Tesrif Tôreni	2	1	3
122	Kutsal Ates		3	3
123	İmüt Kösesi	2	1	3
124	Uzun Hikâve	3		3
125	Mecnunlar Yolu	3		3
126	Cilveoâh	2	1	3
127	Semazen	3		3
128	Çan Kavsadı	3		3
129	Mirac Makamı	3		3
130	Cinnet Firtması	3		3
131	Âsıklar Askına	3		3
132	Devlet Kusu	3		3
133	Haval Perdesi		3	3
134	Servistan Mahkûmları	3		3
135	Dost Nasihati	3		3
136	Gerçek Zenginlik	3		3
137	İc Karanlığı	3		3
138	İbret Sofrası	2	1	3
139	İsül Hakkında	3		3
140	Âbret Sualı	2	1	3
141	İnce Hesap		3	3
142	Hosöörü	2	1	3
143	Devran-ı Kadim	3		3
144	Biz Bizze		3	3
145	Zaman Okyanusu	3		3
146	Sessiz Şehir	3		3
147	Yunus'un Makamı	3		3
148	Yunus-Name	3		3
149	İnsanlık	3		3
150	Yesil Düsiün celer	3		3
151	Sonbahar Katan	2	1	3
152	Yitik İlgarlık	3		3
153	Tek Care	3		3
154	Navımın Sırrı		3	3
155	Hür Cosku	3		3
156	Tas Plaklar	3		3
157	Temsilin Sonu	3		3
158	Deniz Yıldızları	3		3
159	Bevaz Cüdlükler	3		3
160	Marmara Hülvaları	3		3
161	Mavi İhtiras	3		3
162	Kaymaklı Muamma	3		3
163	İki Düisman	3		3
164	Mađlum Kahramanlar	3		3
165	Baris Düizeni	3		3
166	Ellinci Yıl Marsı	25		25
167	Cinnet Firtması	10		10
168	Caresizler Sonatı	9	7	16
169	İkimizin Efsanesi	21	1	22
170	Acı Salkım	24		24
171	Suda Avak İzleri	13	3	16
172	Mutlu Cađ	37		38
173	Yahya Kemal'e	7		7
174	Ezel Âsıkları	21	5	26
175	Elif	23	7	30
176	Son Nefes	10		10
177	Yorum Esitilar	14	6	16
178	Dil Cicekleri	7		7
179	Gizli Esintiler	21	7	28
180	Gönüller Kavsadı	14	2	16
181	Son Kerte	14	2	16
182	Cemre	15	5	20
183	Azat Nöbeti	7		7
184	Süriistan Cöllerinde	7		7
185	İki Bin'e Doğru	22	2	24
186	Mutlu Övgü	9	1	10
187	Son Yanrak	15	1	16
188	Hevbeli'den Sevoilerle	27	5	32
189	Güz Düsiünceleri	5		5
190	Piif Noktası	3		3
191	Cı Hak'tan İzin Yakarısı	8		8
192	Cenab'ı Hak'tan Yardım	9	1	10
193	C Hak'tan Ecir Yakarısı	8		8
194	Resul 'Allah'a Nivaz	8		8
195	Süir Sultan Kasidesi	12		12
196	Eski Sevda	8		8
197	Srı-Name	7	1	8
198	Çakır Keyf	6	1	7
199	Kalemler Güzeline	19	5	24
200	Cađdas Senfoni	61	11	72
	TOPLAM	1843- %80,2	453- %19,7	2293- %100

*Dert oldu Bekir Sıtkı'ya sevdâsı yetiş dost!
Derd ehline kim yâr ola Mevlâ'dan uzakta?*

(Elif Divanı'ndan)

Şair; kafiye dizilişinde de belli kurallara bağlı kalmış, serbest tarzdaki şiirlerinde bile, ilk bentteki kafiyeyi şiir boyunca sürdürme gayreti içinde olmuştur. Daha önce bahsettiğimiz, şairin tek kafiye sistemi dediği, bu ilk sese dönüşlü kafiye sistemi şairin, şiirin anlam ve ahenk bütünlüğünü sağlamak için kafiyeden yararlanma gayreti içinde olduğunun bir göstergesidir. "Gece Yarısı" şiiri, önce çapraz sonra düz kafiye dizilişinin, şiirin mana ve ahenk bütünlüğünü sağlamadaki başarısı açısından güzel bir örnektir:

GECE YARISI

Bu saat simsiyah ızdırapların

Garip odalara sindiği andır

Bu saat ruhlardan kopan rüzgârın

Kirpik uçlarında dindiği andır

Bu saat dökülmüş ilk matem yere

İlk merhamet düşmüş seroiliklere

Bu saat bu saat bir peygambere

Bir büyük kitabın indiği andır

Işıklar ışıklar ruhumu sarın

Kurtarın gecedden beni kurtarın

Bu saat en büyük pişmanlıkların

Omuz başlarıma bindiği andır

(Dostlar Başına, s.51)

Görüldüğü gibi şair; kafiyeyle aşk derecesinde bağlıdır, o aşkla şiirlerini söyler. Ona göre yerinde kullanılan kafiyenin büyüğü vardır, büyüleyiverir insanı. Bu bakımdan kafiyenin kötüsü yoktur, kullanma kötülüğü vardır; basit, en kötü kafiye en güzel şekilde kullanılabilir. Ayrıca şiirlerini yazarken kafiyeyi şiirine temel yapar, önce en güzel kafiyeyi bulup, sonra şirin diğer bölümlerini yazar. Bunu da, açıkça şiirinin bir nevi poetikası şeklinde beyan etmiştir:

"Aşk adamı ağlatır, dert adamı söyletir. Başına kafiye dert olmaya başladı mı şairin, işte o dert onu söyletir. Sanma ki, onları bırakırsa daha güzel söyler... Ben tersinden başlarım şiire, hep öyle yazarım. Ne söyleyeceğimi tespit eder, üstteki kafiyeleri ona göre getiririm. Yoksa yukarıda bir kafiyeyi tuttum, buna şu kafiyeyi tuttum... Onlar kopuk kopuk sözler, hiçbirisiyle alâkası olmaz. Kompozisyon bütünlüğü olmaz şiirin. (Dereli, 2002: 37)"

Bekir Sıtkı'nın şiirlerinde tekrarların düzenli tekrarlar halinde, daha çok redif tekrarı şeklinde, kullanıldığı dikkat çekiyor:

KIŞLADA BAHAR

Kara gözlüm, efkârlanma gül gayrı!

İbibikler, öter ötmez ordayım.

Mektubunda diyorsun ki: 'Gel Gayrı!

Sütler kaymak tutar tutmaz ordayım.

(Bir Yağmur Başladı, s.21)

Şair; Yunus Emre'nin ve Karacaoğlan'ın şiirlerindeki "deyu deyu", "Elif Elif " tekrarlarını almış ve "öter ötmez, tutar tutmaz, batar batmaz, biter bitmez..." gibi olumlu olumsuz tekrarlar haline getirerek orijinal bir söyleyiş yakalamıştır. Bu şiirde şair, hem redif karakterli mısra sonu tekrarlarına yer vermekte, hem de aynı çekimli fiilin olumlu ve olumsuz biçimlerinin (öter-ötmez, tutar-tutmaz, tüter-tütmez, çatar-çatmaz..) bir arada kullanılmasından oluşan zarf-fiillere yer vermektedir. Şiirde ses değeri açısından bir denge sağlarken, kavram karşıtlığıyla güçlü bir anlatıma ulaşmaktadır. Bunlara kafiyeler ve diğer tekrarlar da eklenince şiirin değeri daha da artmaktadır.

Onun şiirinde tekrarların her türüsüne rastlanır. Mısra başı, mısra sonu, mısra ortası; kelime, ibâre, kategori, mısra, blok tekrarı gibi:

ŞU İNSANLAR

İnsan vardır nesil nesil var kalacak

İnsan vardır çıksa nefes, zâr kalacak

İnsan vardır ki yüzle çarp, burnunu düş

Bir şanlı süpürgeyle biraz kâr kalacak

(Hisar, Şubat 1975, S. 134)

Bekir Sıtkı'da zaman zaman çok kuvvetli bir armoni vardır; özellikle ünsüzler arasındaki uyumdan doğan bu armoni, tesadüfen veya kullanılan dilin yapısı gereği doğabileceği gibi, şairin özel çabasının ürünü olarak şiirin ses sistemine bilerek dâhil ettiği seslerden de doğmaktadır.

Şiirde kullanılan çeşitli sesler ve bu seslerin tekrarı okuyan ya da dinleyende bazı duyguları uyarmaya ve bazı varlıkları canlandırmaya yarayabilir. Birçok şair, seslerin bu özelliğinden değişik şekillerde yararlanmışır. "Tren" şiiri, şairin bu yöndeki gayretinin başarılı bir uygulaması şeklinde değerlendirilebilir:

TREN

Düştü yollara trenim

Öter memleket memleket

Gece gündüz efkârlanır

Tüter memleket memleket

Dolar boşalır duraklar

Kaçar kovalar direkler

Sıla gözleyen yürekler

Atar memleket memleket

(Bir Yağmur Başladı, s.37)

“Tren” şiirinde “m-49, r-48, t-41,l-36, k-27” defa kullanılmıştır. Bunlardan “r” sesi “trenin raylar üzerindeki hareketini”, “memleket memleket” kelimelerindeki “t” sesi de trenin çıkardığı “düüüüüt düüüüüt” sesini çağrıştırmaktadır.

Bekir Sıtkı, şiirin “anlamdan önce bir musiki, güfteden önce beste” olduğunun şuurunda olan bir şairdir. Böyle düşünen bir şairin, ses ve mana bütünlüğünü sağlamak için -aliterasyon ve asonans yapmayı düşünmemiş olsa bile- armonik dokuyu ihmal etmemesi, şiirlerinde kulağa hoş gelen, ahenkli kelimeleri seçmesi çok tabiidir. Kaldı ki şair; yapı, anlam ve ahenk olarak en uygun kelimeyi bulan sanatkârdır. Mana ve ahenk bütünlüğüne sahip şiirlerde her kelime yerli yerindedir; ne bir kelime çıkarılabilir ne bir kelime ilave edilebilir ne de bir kelime değiştirilebilir. Meselâ, bir fikir vermesi açısından “İlahi Adalet” isimli rubaisini yazmasının ve 30 sene sonra “furya” kelimesini bulup rubaiyi değiştirmesinin hikâyesi şöyledir:

“Bir gün takvim yaprağında Şeyh Sadi’ye ait ‘Kedilerin kanatları olsaydı, serçelerin soyu biterdi.’ sözüne rastlar. Çok hoşuna giden bu sözü rubai haline getirir:

Her canlıya Hakk layık olan cevheri verdi

Tırtıl iki diş bulsa bütün ormanı yerdi

Şayet kediler haftada bir gün uçabilse

Dünyada bütün serçelerin nesli biterdi

70’li yıllarda yazdığı ‘İlahi Adalet’ isimli bu rubai çok sevilir, antolojilere girer. Aradan 30 sene geçer, buradaki ‘haftada bir gün’ şairi rahatsız etmeye başlar. Günlerce düşünür, hasta olur.

Bir gün teknesiyle Marmara’da gezerken, bir maonaya rastlar. Balıkçılar ağ çekmiş, balık ayırmaktadır. Oradan geçen birinin ‘Ne yakaladınız?’ sorusuna verdikleri ‘istavrit furyası’ cevabı şairin kafasında şimşek çaktırır, günlerdir aradığı kelimeyi, aradığı zaman müeyyidesini bulmuştur artık: ‘furya’. Bir furya vurur geçer, kim bilir ne zaman bir daha? Şair hemen dümen kırıp geri döner. Sevincinden yerinde duramaz, uçuyor, oynuyordur. 30 sene sonra şiiri yeniden kalıba döker.

Hakk her şeyi hakkınca nasip etti meğer

Tırtıl iki diş bulsa bütün ormanı yer

Kaç gün dayanır zavallı kuşlar acaba

Bir furyada kanatlanırsa şu haydut kediler (Dereli, 2002: 27)”

Bekir Sıtkı şiirlerinde konuya uygun seslerden yararlanmaya çalışmıştır; ama genel olarak başlangıçta seslerin özelliklerini göz önüne alarak şiirlerini oluşturduğu, konuya uyan sesleri seçtiği çok fazla düşünülemez; onun seslerden yararlanması çoğunlukla bir ressamın, bir heykeltıraşın eserine son şeklini vermeden önceki küçük düzeltme ve değiştirmeleri şeklindedir. Çünkü şair sesler yanında şiirde vezin, kafiye gibi şekil kurallarına da uymak mecburiyetindedir.

Necip Fazıl “Sayıklama” şiirindeki “sürekli ünsüzlerin, özellikle yansıma kelimelerde tasvir gücünü kuvvetlendirmesi” gerçeğinden hareketle; Bekir Sıtkı Erdoğan da bazı şiirlerinde yansıma kelimelerle şiirin ses-anlam ilişkisini kuvvetlendirip, ahengini artırma yoluna gitmiştir:

GURBETTEN GURBETE

Yok çare çözülmüş bu gönül her hevesinden
Mahşer mi toparlar bizi bilmem yarın artık
Ömrüm saçılıp gitti vagon penceresinden
Yıllar yılı tık tık...tıkı tık tık...tıkı tık tık...
(Bir Yağmur Başladı, s.43)

Yukarıdaki şiirlerde "tık tık,..tıkı tık tık,.. tıkı tık tık" sesleriyle trenin raylar üzerindeki hareketi ve makinaların çalışma sesi verilmiştir. Ayrıca hayat treninin ömür rayları üzerinde yıllar yılı, bir ömür boyunca işlemesi anlatılmıştır.

Sonuç

Cumhuriyet ile beraber doğan ve şiirinin gelişimini de Cumhuriyet ile birlikte sürdüren Bekir Sıtkı Erdoğan; geleneğe bağlı klasik ve halk şiirimizi çağdaş, yerli ve millî bir söyleyişle günümüze taşıyan şairlerimizden birisidir. Şiirlerinde genellikle "aşk, sevgi, hasret, hüznün, gurbet, vatan" konularını işleyen şairin yalın, samimi, rahat ve ahenkli bir söyleyişi vardır.

Ondaki şiir sevgisi, daha okula başlamadan kendini göstermiştir. Çok küçük yaşlarda şiirler yazmaya, ilkökul ve ortaokul sıralarında da bulabildiği Halk edebiyatı şairlerinin şiirlerini okumaya başlamıştır.

Şairin ilham aldığı ve şiirini temellendirdiği kaynaklar, klasik edebiyatımız (Halk ve Divan edebiyatı) ve kendileriyle görüşme imkânı bulduğu Yahya Kemal ile Faruk Nafiz olmuştur. Bu şairlerin "kendilerinin yolundan giden bir şair çıkmayacağını, kendilerinin ve şiirlerinin unutulup gideceğini" söylemeleri üzerine, yüzlerce yıldır sönmeyen Türk şiiri meşalesinin bu devirdeki temsilcisi olmaya karar vermiştir. Serbest şiirin revaçta olduğu bir dönemde o, gelenekten yana olmuştur. Çok az olan serbest şiirlerinde bile geleneğin "aruz, hece, kafiye" gibi imkânlarından yararlanmış. Türk şiirini sonraki kuşaklara en iyi şekilde devredebilmek için de öncekilerin düştüğü hataya düşmemiştir; çünkü şekil yönünden mükemmel olan Divan şiiri dil sandukasına hapsedilmiştir. O ise toplumun içinden kopup gelen biri olduğu için, onun dili yaşayan Türkçedir.

Şair, şiirde ses-anlam bütünlüğüne önem vermekle birlikte daha çok ne söyleyeceğine değil, nasıl söyleyeceğine dikkat etmiştir; çünkü ona göre bir şiirin güzel ve kalıcı olmasını sağlayan onun şeklidir: "vezni, kafiyesi, nazım şekli gibi." Başka dilde yazılan bir şiir, ne demek istediği hiç anlaşılmadığı halde kulağa hoş gelebilir, bunu sağlayan onun vezin, kafiye gibi şekil özellikleridir. Bu düşüncelerden hareketle şair, Halk ve Divan edebiyatı geleneğinden yararlanmış. "Koşma, gazel, kaside..." yazmış; aruz ve hece vezinlerini kullanmıştır. Halk şiiri, Divan şiiri ve serbest şiirin bir terkiibini yapmıştır. Serbest şiirlerinde gelenek unsurlarından yararlanmış, koşma ustalığıyla aruz ahengini başarıyla birleştirmiştir.

Şair; kelime seçiminde kuyumcu titizliğiyle hareket etmiş, tıpkı Yahya Kemal gibi, bir kelimeyi bulabilmek için yıllarca beklediği olmuştur. Her şeyden elini eteğini çektiği emeklilik döneminde kendini tamamen şiirlerine vermiş, günün yirmi dört saatini şiirleriyle geçirmiştir. Eski şiirlerini tekrar tekrar okumuş, yıllarca önce yazdığı

bir şiirindeki bir kelime aklına takılınca, daha uygununu buluncaya kadar günlerce düşündüğü olmuştur. Bütün pürüzler kayboluncaya kadar bu işlem devam etmiştir.

Şair, şiirin kalıcılığını ve ahenkli olmasını şekil özelliklerine bağlamış bunun için de şiirlerinin büyük bir kısmında aruz ve hece veznini kullanmış, çok az şiirini serbest vezinle yazmıştır. Hece ölçüsünü daha çok sevmekle birlikte rubaiye olan düşkünlüğünden dolayı aruz vezniyle yazdığı şiirlerinin sayısı daha çoktur. Sadece 15 tane olan serbest şiirleri gerçek anlamda serbesttir; yani -A. Nihat Asya'nın tanımıyla-şairin aruz ve heceden yararlanarak kendisinin icat ettiği yeni bir vezindir.

Aruz, seslerin periyodik bir düzene göre dizilmesini sağlayan en güzel ses tekniğidir. Aruz sayesinde şiir konserve edilip asırlarca unutulmadan, hafızalarda kalabilir. Böyle düşünen şair, mükemmel bir ses tekniğine sahip olan aruzun korkulduğu gibi zor olmadığını; biraz alıştırmayla zorlamasız, doğal bir söyleyişle şiir yazılabileceğini söylemiştir. Bunu ispat etmek amacıyla aruzun bütün kalıplarıyla şiirler yazmıştır. Hatta aruzun Türkçe'mizde yetersiz kaldığı yerlerde kendisi yeni kalıplar icat etmiştir. Aruz kalıplarında en fazla iki açık hece yan yana gelebilir, o üç ve dört açık hecenin yan yana geldiği kalıplar yapmıştır. Bir şiirde bir kalıp kullandığı gibi -şiirde monotonluğu kırmak ve değişik ritimler oluşturabilmek için- aynı şiirde birden fazla kalıp kullandığı da olmuştur. "Ses Ver"de 17, "Mevlânâ"da 6, "Çağdaş Senfoni"de 3 farklı aruz kalıbı kullanmıştır.

Nazım şekillerinin de hepsini kullanmaya özen göstermiş, "koşmadan ilahiye; gazelden kasideye; rubaiden serbest müstezada" kadar bütün türlerde şiirler yazmıştır. En çok koşma ve gazeli sevmiştir; çünkü şair, en büyük ahengi bu şiirlerin kafiye sisteminde, ilk sese dönüşlü kafiye olduğunu düşünmüştür. Bu kafiye sistemiyle hem kafiyenin sıkılmayacak, bıktırmayacak şekilde kullanıldığını hem de özellikle uzun şiirlerde dikkatin dağılmayıp duygunun bir nokta etrafında odaklandığını düşünmüştür.

Şair, kafiye çok titizlikle ve ustaca kullanmıştır. Ona göre kafiye, -vezinle beraber- ahengi sağlayan en önemli unsurlardandır. Ahengi sağlamak için yarım kafiye bile yeterli görmemiş, %82,7 gibi çok büyük bir oranda tam ve zengin kafiye yapmıştır. Bu konudaki titizliğini ve ustalığını gösteren başka bir husus da en çok, ilk sese dönüşlü kafiye sevmesi ve kullanmasıdır. İncelenen şiirlerin tamamına yer verilen tabloda da görüleceği üzere, 200 şiirinden -bunlardan 84 adedi sadece 3 mısraı kafiyeli olan rubaidir- 116 adedinde ilk sese dönüşlü kafiye sistemini kullanmıştır. Kafiye bulmanın zorluğundan dolayı Halk şairlerinin çoğunlukla yarım kafiye yapabildikleri bu şiirlerde bile şair, tam kafiye yapmış; Divan edebiyatı tarzındaki şiirlerinde de uzun "â"lar yardımıyla zengin kafiye oluşturmuştur. Ayrıca şair, kafiyelerin yarıya yakınına rediflerle destekleyerek ahengi daha da kuvvetlendirmiştir.

Kafiye ahengini desteklemek amacıyla her türlü tekrara yer vermiştir: "Kelime, ibare, mısra, blok tekrarı; ikileme..." 14 şiirinde ikileme gruplarını kafiye sistemi içinde kullanmıştır: "takışı takışı vermiş, sallanı sallanı kâfir, tüter memleket memleket, akar Mevlâya Mevlâya..." Bu şiirlerinde hem kafiye tekrar gruplarıyla desteklemiş, hem de ilk sese dönüşlerle kuvvetli bir ahenk oluşturmuştur. Özellikle Yunus Emre ve Karacaoğlan gibi Halk şairlerinde çok görülen "deyu deyu, Elif Elif..." gibi tekrar gruplarını kendi ilhamıyla birleştirerek oluşturduğu "öter ötmez, tüter tütmez..." gibi olumlu olumsuz ikilemeler yaparak orijinal bir söyleyiş yakalamıştır.

Bekir Sıtkı, genellikle bilerek aliterasyon ve asonans yapma gayreti içinde olmamıştır. O, şiirlerinde konu-ahenk bütünlüğünü sağlamak için, konuya uygun, ahenkli ve musikili seslerden yararlanmaya çalışmıştır; bu da şiirlerinde armoniye dayalı bir ahengin oluşmasını sağlamıştır.

Bekir Sıtkı'nın, Edebiyat öğretmeni olmasının sağladığı bilgisi ve yetmiş yıla yakın tecrübesi olan bir şiir sevdalısıdır. Bu bilgisi ve tecrübesi ışığında şiirin "anlamdan önce musiki, güfteden önce beste" olduğunu düşünmüş ve savunmuştur. Bu ahengin de ancak klasik şiirimizi oluşturan unsurlarla sağlanabileceğini düşünmüştür. Şiirlerinde klasik şiir ahengini yakalamaya çalışmıştır. Binlerce yıllık mazisi olan ve binlerce şairin tecrübesiyle yoğrulan, ahenk yönünden mükemmel olan klasik şiirimizin unutulmaması için, ona bir vefa borcu olarak, bu şiirimizin çağdaş bir takipçisi olmuştur.

Görüldüğü gibi şairimiz; "Karağözlüm Efkârlanma Gül Gayrı" ve "Gurbetten Gelmişim Yorgunum Hancı" gibi mısraları ve bu şiirlerinden bestelenen şarkılarla hafızalarda yer edinirken, "tevazuu kendine bayrak yapmış insanlardan biri" olması yönüyle, adını şiirlerinin önüne çıkarmamıştır. Sanatı ve şiirleriyle yaşamayı edebî dünyasının biricik hedefi gören Bekir Sıtkı Erdoğan; Anadolu havası ile milletimizin nakış nakış ölümsüz kültürünü, ahenk ve musiki yönünden kulağa hoş gelen dizelerle ölümsüzleştirmiştir. Denilebilir ki o, klasik şiirimizin "yozlaşmaya yol açmayacak kadar yenilikçi" ve -mahlası gibi- "Nihâi" temsilcisiydi.

Mekânının "Cennet" olmasını temenni ettiğimiz şairimizin şu rubaisi, Hakk'ın rahmetine kavuşmuş ruhunu, belki de en güzel şekilde bize anlatmaktadır:

"Söz taciriyim inci güher söylemedim.

Fikrimde hayır yoksa da şer söylemedim

Tanrım, şımarıp rahmetinin bolluğuna

Affet! Yarım aklımla neler söylemedim"

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan (1995), *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*, Ankara: Engin Yayınları
- ARAZ, Dr. Rıfat (2007), "Bekir Sıtkı Erdoğan'ın "Aşk Yollarında" Adlı Şiirinde Dinî-Tasavvufî Esintiler", *Berceste Dergisi*, S.60, s.14-18
- BOZKURT, Hasan (2002), *Bekir Sıtkı Erdoğan'ın Şiirinde Ses Organizasyonu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ÇOBAN, Ahmet (1991), *Bekir Sıtkı Erdoğan (Hayatı-Eserleri-Sanatı)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- DERELİ, Eylem (2002), *Bekir Sıtkı Erdoğan'ın Şiirlerinde İmaj Dokusu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ERDOĞAN, Bekir Sıtkı (1949), *Bir Yağmur Başladı*, Ankara: Serdengeçti Neşriyatı
- ERDOĞAN, Bekir Sıtkı (1965), *Dostlar Başına*, İstanbul: Baha Basımevi
- GEÇER, İlhan (1990), *Cumhuriyet Döneminde Türk Şiiri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

- KABAKLI, Ahmet(1991), *Bekir Sıtkı Erdoğan*, Türk Edebiyatı C. 4, İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları
- KAPLAN, Mehmet (1984), *Şiir Tahlilleri II*, 4. Baskı, İstanbul: Dergâh Yayınları
- KAPLAN, Sefa (1984), *Bekir Sıtkı Erdoğan'la 35. Sanat Yılında*, Türk Edebiyatı Dergisi, S.133, s.37-51
- TEKİN, Dr. Aslan (2005), *Edebiyatımızda İsimler*, Ankara: Elips Yayınları, s.198-199